

Posamezen stanovalec ima svoj zasebni prostor (sobo), z drugim sostanovalci pa si deli skupne prostore, kot so kuhinja, dnevna soba. Sostanovalstvo je lahko ena od možnosti za starega človeka, ki ne more več živeti sam in si želi družbe, vendar ne želi biti vključen v skupnost. Sostanovalci si med seboj pomagajo, delijo si stroške, se družijo, kar jim pomaga pri premagovanju osamljenosti. Seveda pa mora biti posameznik previden pri izbiri oseb, s katerimi si bo stanovanje delil.

Pomoč na domu

V Kanadi narašča število starih ljudi, ki živijo z zdravstvenimi omejitvami in nezmožnostmi. V preteklosti je bila oskrba ostarelih starejših družinskih članov domena ženskega dela soročnikov. Danes je večina kanadskih žensk zaposlenih, odrasli otroci pa pogosto tudi ne živijo blizu ostarelih staršev. Rodnost se v zadnjih štirih desetletjih zmanjšuje in tako narašča odstotek starejših žensk, ki nimajo otrok. Ta trend zahteva več storitev pomoči na domu.

Razpoložljivost in dostopnost storitev starim ljudem omogoča varno in samostojno življenje v domačem okolju. Stari ljudje uporabljajo storitve pomoči na domu za pripravo kosil, prevoze, pranje, gospodinjstvo, dajanje zdravil, pomoč pri kopanju in oblačenju, socialne stike in rekreativne aktivnosti. Pomoč na domu je primerna za stare, ki ne potrebujejo celotne oskrbe, potrebujejo pa vsaj delno pomoč.

Starosti prijazno načrtovanje in razvoj

Stari ljudje ne potrebujejo le prilagojenega stanovanja, ampak tudi okolje, ki je starosti prijazno. V starosti prijaznem okolju je starejšim ljudem omogočeno: sprehajanje po okolici, javni prevoz, dostop do storitev, ki jih potrebujejo, na voljo so jim stanovanja, prilagojena staremu človeku, varnost in vključenost v socialne civilne aktivnosti.

Odzivi profitnega in neprofitnega sektorja na vse večje povpraševanje po stanovanjih za stare ljudi

Ponudba prilagojenih stanovanj za stare ljudi je raznolika, tako glede velikosti stanovanj kot tudi koncepta stanovanj. Nekateri ponudniki stanovanj zagotavljajo le bivanje. Gre za samostojne stanovanjske enote, ki so načrtovane za tiste, ki ne potrebujejo pomoči. Pogosto so kombinirane z rekreativno ponudbo, kot so športni objekti, ki zadovoljujejo aktivni življenjski stil za mnogo starih ljudi, še posebej mlajših starih.

Nekateri ponujajo stanovanja, ki poleg bivanja ponujajo še storitve, ki staremu človeku omogočajo samostojno življenje. Ta stanovanja so namenjena tistim starim ljudem, ki potrebujejo pomoč. Storitve in oskrba so različne in vključujejo osebno nego, pomoč pri vsakodnevnih opravilih, kot so gospodinjstvo in priprava obrokov. Mnoge oskrbovalne ustanove uporabnikom ponujajo različne storitve, ki jih lahko izberejo na osnovi svojih potreb. Najemnine se razlikujejo in so odvisne od velikosti stanovanja, storitev in ponudbe, ki je na voljo, ter lokacije.

Sklep

Zaradi staranja prebivalstva so na področju nastanitev in z njimi povezanih storitev pomembne inovacije. Na to so se ponudniki že dobro prilagodili. Tudi politika namenja več pozornosti starim, potrebam starosti prijazne stanovanjske politike in načrtovanju skupnosti. Odgovorna je za spremembe v kanadski skupnosti. Vse to povečuje kvaliteto življenja starih ljudi in pomoč pri ohranjanju njihove samostojnosti in socialne vključenosti.

Maja Rant

Pražnikar Irena, vzpodbudila in ured. (2011). Srečno, zabukovski knapi! Žalec: Medis, 356 strani.

SOCIALNA KRONIKA ŽIVLJENJA V 20. STOLETIJU OB RUDNIKU ZABUKOVCA

Medgeneracijske skupine za kakovostno staranje in sožitje se že četrto stoletja širijo po vsej Sloveniji; verjetno se vsak teden v kakih osemsto skupinah sreča po kakih deset starejših ljudi in

v marsikateri skupini z njimi tudi kdo iz mlajših generacij. V teh skupinah živi medsebojna človeška bližina in opora, ki se izraža v prijetnem vzdušju in različnih dejavnostih: od telovadbe do spominskih vaj, od pohodov do ročnih del, od petja do praznovanj ... Nepogrešljiva dejavnost v vsaki od teh skupin je pogovor o lepih doživetjih in dobrih izkušnjah vsakega od navzočih.

Nekatere skupine so pogovor o svojih izkušnjah dvignile na izjemno visoko raven. Ko so ljudje doživeli, kako jih je pogovor obogatil, so vložili komaj predstavljljive sile v to, da so svoje izkušnje in spoznanja podarili še svojemu kraju, skupnosti in vsej slovenski kulturi z izdajo večje ali manjše knjige. Odločilno vlogo pri pripravi in izdaji knjige ima voditelj skupine.

Med voditeljicami medgeneracijskih skupin za kakovostno staranje, ki pripravljajo tovrstne knjige, je ena najvidnejših mag. Irena Pražnikar. Že po dveh letih delovanja treh ženskih skupin v Grižah je leta 1998 izdala knjigo *Spominčice – življenjske pripovedi iz Spodnje Savinjske doline*. Pogovore o mladosti, odraščanju, družinskem življenju in vdovstvu enajstih avtoric knjige, domačink, družinskih gospodinj ter izdajo teh pogovorov v knjigi je Irena *spodbudila in uredila*. Tako je označila svoje delo v naslovu knjige, ki je v domačem kraju in v strokovnih krogih na nacionalni ravni naletela na zelo lep sprejem; zaradi velikega zanimanja je že naslednje leto izšel ponatis. Knjigo smo prikazali l. 1998 v prvi številki naše revije. Z veseljem se spominjam veličastne prireditve – »tiskovne konference« v Grižah spomladi leta 1998, kjer so urednica in avtorice prikazale svoje delo. Na odru je sedelo enajst avtoric z Ireno, dvorana je bila nabita z gosti in domačimi, od vnukov do vrstnic. Tedaj je nekdo prebral tudi pismo akademika etnologa, ki je v novi knjigi videl pravi zaklad narodnega izročila na področju medčloveških odnosov v polpretekli zgodovini slovenskega naroda. Poudaril je, da imamo Slovenci malo etnografskih del s področja vsakdanjega socialnega življenja in

sožitja ljudi. S smrtjo stare generacije, ki je zadnja živa priča iztekajoče se kmečko-obrtniške kulture, pa bodo šle za vedno v pozabo te narodove izkušnje. Tedaj – pred petnajstimi leti – je bilo rečeno, kako veliko delo bi opravilo okrog štiristo skupin za kakovostno staranje (toliko jih je takrat delovalo po Sloveniji), če bi vsaka napisala tako knjigo, kot je bila *Spominčice*. Sedaj imam na svoji knjižni polici kakih deset tovrstnih knjig, ki so jih izdale skupine po zaslugi svojih voditeljic – med njimi tudi *Srečno, zabukovski knapi!*

Knjiga *Srečno, zabukovski knapi!* Irene Pražnikar in njene moške skupine nekdanjih rudarjev iz savinjskega premogovnika Zabukovca je po obsegu in strokovni ravni težko dosegljiva. To je prava znanstvena monografija tega rudnika, kraja in ljudi, ki so v veliki meri od rudnika živeli od njegovih začetkov l. 1799 do zaprtja l. 1966. Napisana je predvsem z vidika socialnega življenja, sožitja in osebnega doživljanja ljudi – avtorjev knjige. To so ob voditeljici skupine njen oče Filip Orožen, Ivan Grobelnik, Rafael Krošel, Vinko Petek, Alfonz Poteko, Karel Zelič, Anton Cizej, Franc Govejšek, Oto Simončič in Franc Vidovič. Pred leti so si tako v skupini pripovedovali svoje žive izkušnje in spomine, jih zapisovali ter zavzeto zbirali stare fotografije in drugo dokumentarno gradivo. Ko se Irena na prvi strani knjige vsem zahvaljuje, pove, da jih šest od njih že počiva na griškem pokopališču. Lepšega in pomembnejšega spomenika, kot je izid njihove knjige, bi jim ne mogel nihče postaviti.

Kaj najdemo v knjigi *Srečno, zabukovski knapi!*?

Ob zahvalah so navedeni vsi avtorji in sodelavci pri nastajanju knjige – poleg članov skupine je še več drugih. Na naslednjih straneh avtorica pod zanimivim naslovom *Gospod Rudnik občuteno predstavi socialno monografijo*. Že iz uvodnih stavkov začutimo, kakšno vrednost imata medgeneracijsko sožitje in prenos vrednot iz roda v rod za zdrav socialni razvoj skupnosti.

Gotovo je silno močan in neobičajen vzgib poslušati, zbirati in izdati v knjižni obliki spomine na

rudnik, ki je zaprt že petinštirideset let. Zabukovških knapov je le še malo živih, prav tako njihovih žena.

Nekaj več nas je še njihovih otrok, toda naši otroci, njihovi vnuki, ne vedo več ne za zabukovski gverk, ne za zabukovške knape, svoje stare očete in pradede. Ničesar ne vedo o njihovem delu, o navadah in razvadah, delovnih in življenjskih pogojih njihovih družin, predvsem pa ne o solidarnosti in tovarištvu. Zabukovca ni več, kar je bila. Vse se spreminja, ljudje, kraji, življenje. Tudi v tej knjigi je malo govora o teh vrlinah, ki sta bistveno vplivali na kvaliteto življenja v povojnem času. Kako ironično zveni danes ... »Povezani v siromaštvu!« To skrivnost vsaj deloma razkrivajo osebno izpovedni prispevki v tej knjigi.

Tudi moja otroška leta so bila tesno povezana s knapovščino. Kadar sem očeta Filipa spraševala o rudarjenju, kar je bilo otroku težko pojasniti, je uporabil besedno zvezo, da tako mora biti, ker je tako rekel »gospod rudnik«. Bil je rudar v Hrastniku, Bosni, Zabukovci in Velenju. Oba stara očeta sta bila rudarja, eden v Hrastniku, drugi v Franciji in Zabukovci, mama je bila zaposlena v zabukovski pisarni.

Očetje večine sošolk in sošolcev, sosedovih otrok, prijateljic, prijateljev so bili ali knapi ali sicer zaposleni pri rudniku. Otroštvo knapovskih otrok je močno odlikavalo takratne življenjske razmere. Mnogi so živeli v skromnih bivalnih pogojih, v zidanicah, lesenih barakah, pol lesenih pol zidanih hišicah, ob skromni prehrani, kjer je včasih zmanjkalo tudi kruha, v ponošenih oblačilih in obutvi, mnogokrat bosih nog, v kratkih hlačah od zgodnje pomladi do prve zmrzali. (Str. 11)

Prvi del knjige Od rojstva do groba prikazuje rudnik, njegovo zgodovino in organizacijo; obsega okrog 80 strani. Na naslednjih petnajstih straneh – Ko je zatulila sirena – so prikazane rudniške nesreče, zlasti tista, ki je pretrgala sedemnajst življenjskih niti. Tudi naslednjih osemdeset strani prikazuje Utrip življenja v rudniku in ob njem: od vojnih ujetnikov do šolanja rudarjev, od posedanja tal do rudniških kopalnic, samskih domov,

ambulante in prostovoljskega dela, od prehrane do praznovanj itd. Na koncu pokaže kratko poglavje Slovo, avgusta 1966, kjer govori o zaprtju rudnika.

Osrednji dve poglavji tvorijo pristne življenjske pripovedi rudarjev Vmes je bilo knapovsko življenje (str. 193 do 256) in Ženske o družinah, druženju in delu (str. 257 do 268).

Zadnja tri večja poglavja odprejo pogled v humorne dogodivščine in spomine, s kakršnimi v težki vsakdanjosti ljudje ohranjajo vedro usmerjenost v lepšo prihodnost in varujejo svoje psihosocialno ravnovesje: Knapovske – s štirimi portreti krajevnih in rudniških originalov, Dogodivščine s šaljivimi zgodbami (avtorica pravi, da je teh ostalo največ za ustno izročilo ali v rokopisu, ker so rudarji menili, da niso za knjigo) in Res ali pa ne.

Triindvajset dokumentarnih priloženih virov, zlasti skic o rudniku in navedbe pisnih virov, priča o znanstveni verodostojnosti monografije; vsa knjiga je nevsiljivo pretkana s pisanimi, fotografskimi in drugimi dokumentarnimi viri. Fotografije so v knjigi prav tako dragoceno dokumentarno gradivo kot besedilo; skoraj toliko jih je, kot ima knjiga strani. Knjigo odlikuje lepa notranja oprema stiliziranih rudarskih svetilk ter obsežen slovar narečnih in knapovskih izrazov.

Za slovensko socialno gerontologijo in za vedo o medgeneracijskem sožitju je knjiga Irene Pražnikar in njenih sodelavcev – starajočih se rudarjev in njihovih svojcev – pomemben znanstveni dosežek, ki verodostojno ohranja delček naše zgodovine o življenju in sožitju v 20. stoletju. Je tudi pomemben strokovni dosežek, ki kaže, kaj lahko naredi socialna stroka, če del svojega časa posveča pomoči za samopomoč starajočih se ljudi v medgeneracijskih skupinah za kakovostno staranje. Zlasti pa je ta knjiga človeški dosežek avtorjev – iz nje žari etična zavzetost za ohranjanje in obdelovanje humanih tal slovenskega izročila, da bi se naš človek lepo razvijal in rodil sadove človečnosti tudi v prihodnjih rodovih.

Jože Ramovš